

ประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เลขที่คำขอ 53100073 วันที่ยื่นคำขอ 23 ธันวาคม 2553

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ญอกมละบรินัน

รายการสินค้า ญุ่ยยามมะบริ

ผู้ขอขึ้นทะเบียน นางสาวอรรฎา เจริญศิริพนา และชาวมละบริรวมทั้งสิ้น 12 คน

ที่อยู่ ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา เลขที่ 145 หมู่ 3 ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน 55220

1. คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

ญอกมละบรินัน (YOK MLABRI NAN) หมายถึง ญุ่ยยามของชาวมละบริที่ผลิตในเขตอำเภอบ่อเกลือ อำเภอเวียงสา อำเภอบ้านหลวง และอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ซึ่งทำจากเถาวัลย์(ตะแปต) ด้วยประสบการณ์ในเรื่องพืชพันธุ์ของชาวมละบริที่เป็นนักเดินป่าและภูมิปัญญาของชาวมละบริที่รู้ว่าเถาวัลย์ชนิดนี้มีความเหนียว ทนทาน เมื่อนำมาถักเป็นญุ่ยยามตามกรรมวิธีที่สืบทอดต่อกันมา จะได้ญุ่ยยามที่มีความเหนียวเป็นพิเศษสามารถใส่ของหนักได้

ลักษณะของสินค้า

- รูปทรง เป็นญุ่ยยามรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้งาน
- ลวดลาย ญุ่ยยามมะบริมีช่องถักหรือตาสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนช่องเล็กๆ ขนาดเดียวกันหมดทั้งใบ จากลักษณะการถักหรือการผูกทำให้เกิดปุ่มเงื่อนหรือปมเล็ก ซึ่งทำให้ญุ่ยยามสวยงามและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของญุ่ยยามมะบริ
- สีส้น เป็นสีธรรมชาติจากใบไม้ เปลือกไม้ หรือรากไม้ ญุ่ยยามอาจทำการสลับสีเป็นแถบตามแนวนอน ซึ่งเกิดจากการสลับสีเส้นเชือกขณะที่กำลังถัก เช่น ม่วงสลับขาว น้ำตาลสลับแดง หรือเขียวสลับขาว

2. กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

(1) เถาวัลย์(ตะแปต) เป็นไม้เถาเลื้อยพบได้ในบริเวณริมน้ำตามเชิงเขาในภาคเหนือ (เชียงใหม่ ลำปาง น่าน) เถาวัลย์(ตะแปต) ที่นำมาใช้ผลิตญุ่ยยามนั้น ชาวมละบริหาจากแหล่งพื้นที่ป่าที่อยู่ไม่ไกลจากที่อาศัยซึ่งอยู่ในพื้นที่ของอำเภอบ่อเกลือ อำเภอเวียงสา อำเภอบ้านหลวง และอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

(2) พืชที่นำมาย้อมสีเส้นเชือก ใช้สีธรรมชาติจากต้นไม้ รากไม้ ใบไม้ หรือการผสมสีธรรมชาติเหล่านั้นกับขี้เถ้า สีธรรมชาติของญุ่ยยามมะบริ ได้แก่

สีแดง เป็นสีที่ได้จากรากไม้(ลำเขว้) โดยรากมีเนื้อในสีเหลือง ใช้มีดขูดให้ละเอียดผสมกับขี้เถ้า จะได้สีแดง

สีฟ้า เป็นสีที่ได้จากไม้เถาเลื้อย(หอม) ยางของเถาเมื่อสัมผัสอากาศจะให้สีฟ้า นำใบมาบดให้ละเอียดผสมกับน้ำเล็กน้อยก่อนนำไปย้อม

สีม่วง เป็นสีที่ได้จากเมล็ดผักปิ้ง ที่เกษตรกรปลูกไว้เพื่อเตี้ยยอดมาทำอาหาร

สีเหลือง เป็นสีที่ได้จากขมิ้น ใช้เหง้าซึ่งมีเนื้อในสีเหลืองมาทาเส้นเชือก

การทำเส้นเชือกและย้อมสี

(1) **เส้นเชือก** นำเถาวัลย์(ตะแบต) มาผ่าซีกตามแนวยาว ลอกไส้ออกและขูดผิวสีเขียวทิ้ง ใช้เฉพาะเส้นใยสีขาว นำมามัดรวมกันและตากให้แห้ง(เบรอะตะแบต)

(2) **การปั่นเส้นเชือก** นำเส้นใยเถาวัลย์ที่ตากแห้งแล้วมาปั่น(ตีรเลต) โดยใช้วิธีการหมุนเส้นใยเถาวัลย์ไปในทิศทางเดียวกัน ปั่นไปจนสุดสายความยาวของเถาวัลย์ เมื่อต้องการต่อกับท่อนใหม่จะนำเส้นใยเถาวัลย์ชิ้นใหม่มาทาบ แล้วปั่นหรือหมุนเกลียวต่อไป จนได้เส้นเชือกที่ต่อกันเป็นเส้นยาว

(3) **การเก็บเส้นเชือก** นำเส้นเชือกที่ปั่นแล้วมาพันในกระสวย ที่ทำจากไม้ไม่มีลักษณะเป็นง่าม ปลายแหลมทั้งสองข้าง

(4) **การย้อมสี** นำเส้นเชือกที่ปั่นเสร็จแล้วมาย้อมสี โดยใช้วัตถุดิบเป็นสีธรรมชาติจากต้นไม้ ใบไม้ เปลือกไม้ หรือรากไม้ ทำตามกระบวนการของมละบริ ก่อนนำไปทาลงบนเส้นเชือก

การถักถุงย่ามและการทำสายสะพาย

(1) **การถักตัวถุงย่าม** ถุงย่ามมละบริมีลักษณะเด่นคือเป็นถุงย่ามที่มีช่องถักหรือตาสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ช่องเล็กๆ ขนาดเดียวกันทั้งใบ ด้วยขนาดของไม้ไผ่เล็กๆ เป็นเสมือนไม้ knitting เป็นตัวบังคับช่อง และเนื่องด้วยลักษณะของการถักหรือการผูกนี้เอง ทำให้เกิดปุ่มเงื่อนหรือปมเล็กๆ ซึ่งทำให้ถุงย่ามสวยงามและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของถุงย่ามมละบริ

(2) **สีสันทองถุงย่าม** ถุงย่ามมละบริอาจทำสลับสีได้ เช่น ม่วงสลับขาว น้ำตาลสลับแดง หรือเขียวสลับขาว การสลับสีจะมีลักษณะเป็นแถบตามแนวนอน ซึ่งเกิดจากการสลับสีเส้นเชือกขณะที่กำลังถัก ความมีสีสันทองถุงย่ามมีความเรียบง่ายจากการใช้สีของตามธรรมชาติมาเพิ่มความงาม

(3) **การทำสายสะพายหรือหูถุง** นำไม้ไผ่ทำเป็นโครงหรือตั้งฉากสี่เหลี่ยม นำเชือกหรือเถาวัลย์ที่พันไว้แล้วมาทำเป็นสายตรงให้ได้ตามขนาดของถุงย่าม และนำอีกเส้นหนึ่งพันกับเครื่องมือไม้ไผ่ ที่ลนไฟเลาหัวท้ายให้เป็นเงี่ยงแหลม ใช้ด้ายเส้นด้ายขึ้นลง(จวาก) หรือไม้ไผ่สี่เหลี่ยมให้มากที่สุด โดยทำจากข้างล่างสลับเส้นตรงและสอให้ควบเส้นตรงจากซ้ายขวาขึ้นไปเรื่อยๆ การทำสายถุงย่ามนี้ต้องพันเส้นยาวมากๆ ทำขึ้นไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถึงฐานข้างบน สายถุงย่ามมีความกว้างประมาณ 1 นิ้ว ความยาวประมาณ 3-4 ฟุต ยาวพอที่จะใช้สะพายพาดไหล่หรือคล้องคอได้ และแข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักสิ่งของที่อยู่ในถุง โดยจะผูกปลายแยกจากกันเป็น 2 แฉกเล็กๆ เสมือนเป็นเส้นสายที่นำมาตกแต่งถุงย่ามให้น่าดูยิ่งขึ้น

(4) **การทำปลายแฉกสายสะพาย** เพื่อให้เส้นเถาวัลย์ไม่หลุด โดยการนำปลายแฉกเส้นที่ทำไว้มาควั่นกันพอประมาณและมัดปลายสุดท้าย

(5) **การต่อสายสะพายกับปากถุง** นำสายสะพายที่เสร็จแล้ว วัดให้พอดีกับด้านข้างของถุงย่าม และเย็บติดกับปากถุงย่ามด้านในหรือด้านนอกก็ได้

(6) **ลวดลายปากถุง** การเสริมแต่งปากถุงย่ามด้วยการถักลวดลายให้เป็นห่วงเล็กๆ ขิดกันคล้องไปตามแนวนอน ยาวตลอดปากถุง เพื่อแยกความแตกต่างของลายตัวถุงย่ามกับปากถุง และการถักส่วนบนของถุงย่ามนี้จะถักผูกยึดสายสะพายเข้ากับถุงย่ามอย่างกลมกลืนกัน

การบรรจุหีบห่อ

รายละเอียดบนฉลาก ให้ประกอบด้วยคำว่า

“ญอกมละบรินัน” และ/หรือ “YOK MLABRI NAN ”

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดน่านมีสภาพภูมิประเทศโดยรอบเป็นหุบเขาและภูเขาสูงชันมาก มีทิวเขาหลวงพระบางและทิวเขาผีปันน้ำ ทอดผ่านทั่วจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นลูกคลื่นลอนชัน ที่ราบลุ่มน้อย มีพื้นที่เป็นป่าไม้มาก ด้วยสภาพนิเวศแบบภูเขาทำให้ดินในเขตลุ่มน้ำน่านตอนบนมีลักษณะเป็นดินทรายและดินที่เกิดจากการตกตะกอนเหมาะสมต่อการเกษตรน้อย ชุมชนจำนวนมากอาศัยพื้นที่นั้นเพื่อทำการเกษตรเลี้ยงชีพ โดยเฉพาะเขตพื้นที่ป่าเขาของจังหวัดน่าน มีชุมชนหลายกลุ่มทั้งชุมชนเกษตรในพื้นที่ราบและบนพื้นที่สูง รวมถึงชาวมละบริที่อาศัยทรัพยากรจากผืนป่าด้วย

ลักษณะภูมิอากาศ มีความแตกต่างกันของฤดูกาล โดยอากาศจะร้อนอบอ้าวในฤดูร้อน และหนาวเย็นในฤดูหนาว ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดพาความชุ่มชื้นมาสู่ภูมิภาค ทำให้มีฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ในฤดูฝน และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพาความหนาวเย็นสู่ภูมิภาค ในเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ และในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีสภาพอากาศร้อน

ประวัติความเป็นมา

“ญอกมละบรินัน”หรือ“ญงย่ามละบริ” เป็นหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มละบริหรือมลาบริ มีความหมายว่า“คนป่า” มละ แปลว่า“คน” ส่วน บริ แปลว่า“ป่า” เป็นระยะเวลาช้านานแล้วที่ชนเผ่านี้ได้ดำรงชีวิตอยู่ในป่าตามแม่น้ำลำธาร และไหล่เขา โดยการใช้ใบตองกล้วยปามาปกปิดร่างกายแทนเสื้อผ้า ตลอดจนใช้สร้างที่อยู่อาศัยเพื่อกันแดดกันฝน ชาวมละบริหาหัวเผือกหัวมันตามบริเวณป่ามาบริโภค เพื่อประทังชีวิตของตนเอง และครอบครัว เมื่อใดที่แหล่งอาหารหมดและใบตองกล้วยเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ก็จะมีการอพยพโยกย้ายหาแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยใหม่ต่อไปเรื่อยๆ และเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ได้อพยพมาจากเมืองไชยบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเมื่อราว 100 กว่าปีที่ผ่านมา และในปีพ.ศ.2551 มละบริประมาณ 10 ครอบครัวได้อพยพมาอยู่บริเวณพื้นที่ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ไม่ต้องเร่ร่อนต่อไป โดยได้รับการส่งเสริมให้ดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เดิม

การถักญงย่ามละบริดั้งเดิม เป็นอาชีพที่ถือเป็นรายได้เสริมของผู้หญิงมละบริ ญงย่ามหรือ“ญอก” ทำจากเถาวัลย์หรือ“ทะแปด” ที่ขึ้นในที่ชื้นแฉะบริเวณแหล่งน้ำ ในพื้นที่จังหวัดน่าน มละบริรู้จักเถาวัลย์ชนิดนี้ รู้ว่าเส้นใยมีความเหนียวและคงทน รู้ว่าต้นขนาดไหนจะตัดมาใช้เพื่อทำญงย่าม ผนวกกับภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมกันมารุ่นต่อรุ่น การถักญงย่ามละบริทำกันมานานแล้วตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย คนสมัยก่อนจะใช้ยามใส่หัวเผือกหัวมันตัวตุ่น ยามใบหนึ่งมีอายุการใช้งานได้ 5-6 ปี ทำไว้ใช้กันเองหรือทำขึ้นเพื่อนำไปแลกของ ปัจจุบันมีการใช้น้อยลงเพราะมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งไม่ย้ายไปไหน จึงขอเพื่อขายให้ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ราคาของญงย่ามที่จำหน่ายประมาณ 200-500 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดของญงย่าม จากภูมิปัญญาสู่การสร้างสรรคเป็นผลิตภัณฑ์ ที่บ่งบอกถึงคุณค่าของความเป็นหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มละบริจังหวัดน่าน ที่ผลิตขึ้นด้วยความวิริยะอุตสาหะและด้วยภูมิปัญญาอย่างแท้จริง จึงเป็นที่รู้จักในชื่อ “ญอกมละบรินัน”

4. ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตการผลิต ญอกมละบรินัน อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ อำเภอเวียงสา อำเภอบ้านหลวง และอำเภอเมือง จังหวัดน่าน รายละเอียดตามแผนที่

5. การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

(1) ญอกมละบรินัน จะต้องมีการผลิตในเขตพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ อำเภอเวียงสา อำเภอบ้านหลวง และอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ตามกระบวนการผลิตข้างต้น

(2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตญอกมละบรินัน รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

6. เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิต ในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
- (2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

นอกมลละบริษัณ

- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

นอกมลละบริษัณ

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์
ญอกมลละบรินัน

ขอบเขตพื้นที่การผลิต ญอกมละบรินัน ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ่อเกลือ อำเภอเวียงสา
อำเภอบ้านหลวง และอำเภอเมือง จังหวัดน่าน